

Mouvement Communiste

ODBORY A POLITICKÝ BOJ

ODBORY A POLITICKÝ BOJ

ODBORY A POLITICKÝ BOJ

ODBORY A POLITICKÝ BOJ

ODBORY A POLITICKÝ BOJ

vydala skupina Kolektivně proti kapitálu

OBSAH

Dvě protikladné koncepce, jeden permanentní boj	3
V srdci odborové otázky je zbožní pracovní síla.....	3
Otázka, jejíž parametry se zcela změnily.....	5
Integrace odborů do státního aparátu.....	8
Pracovat uvnitř odborů?.....	10
Jakou kritiku odborů?.....	11
Anarchosyndikalismus balancující nad propastí sociální demokracie.....	14
IWW: přesáhnout opozici mezi ekonomickým a politickým.....	15
Revoluce jako proces roztržky	15

Mouvement Communiste: Odbory a politický boj

Vyšlo jako La lettre de Mouvement Communiste N° 11:

Syndicats et lutte politique v říjnu 2003

V českém překladu vydala v listopadu 2008 skupina **Kolektivně proti kapitálu (ČR, SR)**

(Překládali jsme z anglické verze dostupné na internetové adrese:

<http://mouvement-communiste.com/pdf/letter/LTMC0311EN.pdf>)

www.protikapitalu.org

kpk@protikapitalu.org

Tento text nemá být historií odborářství ani různých odborových tendencí. Představuje spíše nově formulované komunistické postoje k této otázce.

Dvě protikladné koncepce, jeden permanentní boj

Komunisté nečekají od odborů nic – a tento postoj platí už po dlouhou dobu. Pokud bychom se však omezili na to, že odbory aktivně brzdí boje, nebude to kritika, která by byla vždy správná či dostačující. Když totiž dojde na takzvanou odborovou otázku, stojí proti sobě dvě radikálně odlišné koncepce.

První, ta, kterou zastáváme my, má za to, že odbory jsou za jistých okolností schopny převzít iniciativu a organizovat obranu určitých materiálních zájmů vykořisťovaných (viz například listopad/prosinec 1995 ve Francii, během mobilizace proti první penzijní reformě), a to proto, že ve svém vztahu s dalšími složkami státu potřebují ukázat, že jsou užitečné, pokud jde o obsáhnutí a zkrocení dělnické třídy. Avšak i v těchto případech nepropagují odbory nic jiného než falešnou myšlenku, která tvrdí, že emancipace utlačovaných je možná v rámci kapitalistické demokracie. Odbory proto usilují o rozšíření takzvané společenské domény klasické buržoazní politické demokracie. Možnost takového rozšíření sféry, na níž se aplikuje kapitalistická demokracie, až na pracoviště, přitom závisí na historickém růstu společenské produktivity práce, a tím na celkové hodnotě generované kolektivním dělníkem.

Druhou koncepcí odborové otázky, koncepcí, která je v proletářských politických kruzích velmi rozšířená, je myšlenka, že byt jsou odbory tak, jak existují dnes, nástrojem, který je schopen vyjadřovat dělnické požadavky jen nepatrně, pokud vůbec, pořád zůstávají, samy o sobě, orgánem, který je pro vykořisťovanou třídu a pro komunistickou transformaci společnosti užitečný. Je-li tato koncepce rozvinuta plně, tradičně hraničí s přístupy revolučního syndikalismu a bolševismu.

Během hnutí v říjnu 1993 v Air France napsala hrstka zaměstnanců této letecké společnosti v jednom ze svých letáků se vši rázností: „*Vyvíjet tlak na odbory pořád znamená připouštět, že jsou užitečné – zatímco ony užitečné nejsou, dokonce ani při vyjednáváních. Nikdy nelze opakovat dost často: vyjednávání by se měla odehrávat otevřeně a veřejně, diskuse by měly být šířeny přímo, bez manipulací. Odborům jsme přenechali rovněž monopol na svolávání všeobecných shromáždění kvůli některým iniciativám. My je ale nepotřebujeme k tomu, aby svolávaly všeobecná shromáždění ani aby zvažovaly směr boje, a nepotřebujeme je následně ani k tomu, aby nám k němu dávaly prostředky.*”

V těchto několika větách, napsaných v zápalu boje, jejich autoři ukázali, že si jsou vědomi všeho, oč v odborové otázce, tak jak je formulována v epoše dominance kapitálu nad světovým trhem, jde. Ve skutečnosti může být vztah odborů k revoluční třídě od doby jejich integrace do státu jediné antagonistický. Radikální nepřátelství, které panuje mezi revolucí a kapitálem, si od té doby vyžaduje, aby byly integrované odborové orgány zničeny prostřednictvím překročení třídní zkušenosti odborářství. Ustavení proletariátu jako nezávislého subjektu, a rovněž také nástup jeho adekvátního politického vyjádření, odtud bez toho není možné.

V srdci odborové otázky je zbožní pracovní síla

Reprodukce vykořisťované třídy, reprodukce zboží, jehož je tato třída výlučným nositelem (schopnosti odvádět práci, která vytváří novou hodnotu): právě to je u kořene odborové otázky.

Před stoletím a půl Karel Marx napsal:

„Hodnota pracovní síly představuje vědomý a jasný základ, na němž stojí odbory, jejichž význam pro anglickou dělnickou třídu lze jen stěží přecenit. Odbory neusilují o nic menšího než o to, bránit snížení mezd pod hranici, na níž se tradičně udržují v různých průmyslových odvětvích. To znamená, že si přejí zabránit tomu, aby cena pracovní síly klesla pod její hodnotu. Jsou si samozřejmě vědomy toho, že nastane-li změna ve vztazích mezi nabídkou a poptávkou, promítnou se i do změny v tržní ceně. Ale na jedné straně je tato změna něco zcela jiného, než je jednostranné tvrzení kupce, v tomto případě kapitalisty, že k takové změně došlo. A na straně druhé existuje obrovský rozdíl mezi mzdovou úrovní tak, jak je určená nabídkou a poptávkou, tedy úrovní vytvořenou ´pocitivým´ fungováním směny, k němuž dochází, když kupec a prodávající vyjednávají za rovných podmínek, a mzdovou úrovní, s níž se musí prodávající, tedy dělník, smířit, když kapitalista vyjednává s každým člověkem jednotlivě a diktuje snížení mzdy tím, že zneužívá zoufalou nouzi individuálního dělníka (která existuje nezávisle na obecných vztazích nabídky a poptávky).

Dělníci se spojují proto, aby ve smlouvě týkající se prodeje své práce dosáhli s kapitalistou jisté rovnosti. To je tedy racionální (a logický) základ odborů. Jejich záměrem je, aby ´náhodná okamžitá nouze dělníka nedohnala k tomu, že se smíří s menší mzdou, než jakou poptávka a nabídka v tom kterém odvětví již ustavila´ – což by stlačilo hodnotu pracovní síly v příslušné oblasti pod její obvyklou úroveň. Hodnota pracovní síly je ´dělníkem samotným považována za minimální mzdu, kapitalistou poté za jednotnou mzdovou míru pro všechny dělníky v tomtéž průmyslu´. Z tohoto důvodu odbory svým členům nikdy nedovolí pracovat za mzdu menší, než je toto minimum.

Odbory jsou pojišťovacími společnostmi formovanými samotnými dělníky. Smysl těchto sdružení vytvářených dělníky na ochranu hodnoty jejich pracovní síly snad vysvětlí následující příklad. Ve všech průmyslových odvětvích v Londýně existují takzvaní ´vydřiduši´. ´Vydřiduch´ je někdo, kdo se ujme dodávání jistého množství práce za normální ceny nějakému podnikateli, zatímco ji však pro něj vykonávají, za nižší cenu, jiní. Onen rozdíl, který tvoří jeho zisk, je vymačkáván z dělníků, kteří práci skutečně odvádějí, a nepředstavuje nic jiného než rozdíl mezi hodnotou pracovní síly, která je placena prvním podnikatelem, a cenou, která je ekvivalentem menšího množství hodnoty, než je hodnota této pracovní síly, a která je vyplácena vydřiduchem skutečným dělníkům.“

(Karel Marx: Nепublikovaná kapitola Kapitálu)

Zbožní pracovní síla má proto dvě specifické vlastnosti:

1. Na jedné straně je jediným zbožím, které má za jistých objektivních výrobních podmínek schopnost rozšiřovat bohatství ve formě kapitálu. To je obecně známý a akceptovaný fakt.

2. Na straně druhé je jediným zbožím, které je systematicky prodáváno pod svou hodnotou. Hodnota, kterou pracovní síla dodává, neslouží k tomu, aby byla odměněna pracovní síla jako taková, ale jen k nákupu věcí nezbytných pro její reprodukci. Kapitalisty je považována za objektivní zdroj výroby, přirozenou užitnou hodnotu, stejně jako za ni považují zemi.

Dokonce ani na této úrovni, na úrovni merkantilní směny ekvivalentů, není pracovní síla postavena naroveň jiným zbožím. A to není jen pouhý detail, to je naopak vážný důvod, kvůli němuž se dělníci účastní chodu organizací, které se, navzdory svým politickým kompromisům s dominantními třídami a navzdory své integraci do státu, snaží učinit tento prodejní vztah spravedlivější, vyváženější.

K existenci odborářství, stejně jako kteréhokoli jiného kartelu prodejců zboží, by nebyl důvod, kdyby nebylo permanentní reality nerovné směny mezi kapitálem a prací. A tento fakt

rovněž poukazuje na limity odborového projektu jako takového. V důsledku to znamená, že když proletariát, organizovaný ve sdružení jako kolektivní prodejce zboží pracovní síly, usiluje o přehodnocení tržní ceny svého zboží, zároveň tím stvrzuje, že hodnota dosažená prostřednictvím této intervence představuje jeho nepřekročitelný limit. Proto je nucen své ekonomické požadavky znovu přehodnocovat jediným prostředkem boje, který mu zůstal k dispozici: politickou nezávislostí, neslučitelností s valorizací kapitálu. Stručně řečeno, proletariát se musí dostat za zboží formu své pracovní síly – a tak zničit diktaturu hodnoty. Jeho boj se tak stává politickým, aniž by ztratil své ekonomické zakotvení, dimenzi a požadavky. Kromě toho, za jistých okolností (například v době krize) mohou ony požadavky uspět jen skrze politické svržení kapitalistických výrobních vztahů.

Tuto sociální dynamiku Ekonomického, které je předurčeno, aby se dříve či později vyjádřilo v Politickém, velmi dobře pochopil náš třídní nepřítel. On sám historicky otevřel dveře integraci dělnického hnutí do státu. Jakmile byla znárodněna, byla dělnická svépomoc rozvíjena státem jako *sociální ochrana* a byla rozšířena na celou společnost. To bylo umožněno výjimečnou akumulací kapitálu v době mechanizovaného velkopřemyslu. Impozantní rozvoj produktivity práce vyústil v to, že během dlouhých období ekonomického růstu reálné mzdy (přímé a nepřímé) dělníků rostly, zatímco relativní mzdy (relativní vzhledem k vyrobené nadhodnotě) se zmenšovaly.

V této nové historické fázi byl dělnický politický reformismus, odtud zbavený své nezávislé materiální základny (kontraspočnosti družstev, dělnických klubů, odborů, rekreačních a sportovních organizací), roztržen mezi kapitál a revoluci. Většina akceptovala podřízení se státu výměnou za možnost spoluspravovat části mzdy (například nepřímé mzdy). Menšina se na krátký okamžik držela ve vlaku proletářské revoluce... aby se i ona vrátila do objetí vítězné sociální demokracie.

Otázka, jejíž parametry se zcela změnily

Odbory nejsou machiavelistickým výtvorem šéfů. Byly vytvořeny hned v prvních bitvách třídy a jejich cílem bylo dosažení méně krutých podmínek vykořisťování tím, že se spojí co největší množství (ve většině případů) dělníků, řemeslníků a chudých rolníků. Navzdory tomu, že jejich prvotní charakteristikou bylo, že se jednalo o zcela defenzivní orgán, se sdružení socialistické svépomoci od svých počátků rozešla s konfesionálním odborářstvím (v Evropě v podstatě křesťanským) a vstoupila na terén POLITICKÉ PERSPEKTIVY DEFENZIVNÍCH BOJŮ TŘÍDY. A ten je dnes, tak jako vždy (a možná že více než kdy jindy) centrem hlavního zájmu revolucionářů.

Bedřich Engels v dopise Augustu Bebelovi z března 1875 připomíná, že odbory jsou „*organizací proletariátu jako třídy, ve které vede své denní boje s kapitálem a slouží svá učiňovská léta pro nejvyšší boj*“. Politický boj je nahlížen jako přirozený výstup defenzivního každodenního boje. V dopise F. Boltovi z 23. listopadu 1871 Karel Marx přesně definuje charakteristiky autonomního politického boje dělnické třídy v podmínkách své doby.

„Na druhé straně však každé hnutí, v němž dělnická třída vystupuje proti vládnoucím třídám jako třída a snaží se je zdolat tlakem zvenku, je politickým hnutím. Např. pokus v jedné jednotlivé továrně nebo také v jedné jednotlivé dílně vynutit stávkami atd. na jednotlivém kapitalistovi omezení pracovní doby, je čistě ekonomické hnutí; naproti tomu hnutí za vydobytí zákona o osmihodinové pracovní době atd. je politické hnutí. A tímto způsobem vyrůstá všude z oddělených ekonomických hnutí dělníků hnutí politické, tj. hnutí třídy za prosazení jejich zájmů ve všeobecné formě, ve formě, která má všeobecnou, společensky donucující moc.“

V roce 1912 poté Lenin uvedl, že za specifických podmínek nezávislého politického boje „proletariát nehraje jen roli jedné ze tříd buržoazní společnosti, ale přímo roli dominantní síly, tj. vůdce, průvodce a předvoje“. Tato Leninova slova byla předobrazem, pokud kdy takový předobraz vůbec existoval, přechodného období: proletářský politický boj pokládá základy diktatury utlačovaných tříd nad předtím dominantními třídami. Zatímco proletariát vede nezávislý politický boj, nejenže bojuje proti vládnoucí třídě, ale pokládá též základy pro přechodné období. O formě procesu sesazení kapitalismu zde není ani zmínka, mohlo k tomu dojít reformami schopnými rozebrat konstrukci výrobních vztahů a státu kus po kusu stejně jako revoluční roztržkou povstaleckého typu. A to nikoli náhodou. Do vypuknutí prvního světového imperialistického konfliktu měl socialismus v ohni dvě želízka. Socialistické hnutí, ačkoli bylo tehdy rozděleno na reformistický a revoluční proud, ještě nebylo konfrontováno s naprostou a trvalou integrací jedné ze svých částí do státu. Z tohoto důvodu se týkal první zlom, který rozdělil organizované těleso proletariátu, nikoli otázky „Reformy, či revoluce?“, ale spíše politického rozvoje defenzivních bojů. Obrisy problému nastiňuje v roce 1963 v knize věnované počátkům italského dělnického hnutí historik Gastone Manacorda:

„Historie dělnických organizací je politickou historií, historií politického boje, který se odehrává kolem faktu, že se v životě země objevila nová třída. Na jedné straně se tento boj projevoval jako bitva mezi politickými proudy, které existovaly již předtím, s cílem uplatnit nad dělníky svou nadvládu: a to ať vyloučením dělnických sdružení z politiky (umírnění) nebo pokusy učinit z nich základnu demokratické strany (mazzinisti, poté radikálové). Na straně druhé se zde objevovalo obtížné potvrzování politické autonomie dělnického hnutí, které se odtrhávalo od podřízení se buržoazním stranám.“

(Gastone Manacorda: Il movimento operaio italiano)

Z hlediska třídy tak následně docházelo ke dvěma procesům: jeden směřoval k okamžitému nabytí kapacity jednat v politické sféře za současného boje proti těm frakcím uvnitř třídy, které se věnovaly jen prosté odborářské činnosti, druhý směřoval k tomu, stát se zároveň autonomním politickým subjektem pro sebe. První internacionála byla unitárním orgánem politických proudů přesvědčených o tom, že je nezbytné, aby dělníci existovali jako politická síla. Mohli jste v ní najít, bok po boku, anarchisty, radikální demokraty a socialisty všeho přesvědčení. A k této linii se hlásila rovněž velká část organizací dělnické obrany a svépomoci. První internacionála však byla rovněž prvním prostorem pro boj za potvrzení dělnické autonomie, pro boj, který skončil velmi rychle rozkolem nejprve mezi socialisty a radikálními demokraty, poté mezi socialisty a anarchisty.

Proces politické autonomie dělnické třídy se tak zrodil uvnitř odborů, aby slepou uličku čistě ekonomických bojů opustil. Socialisté, reformisté a revolucionáři společně bránili zároveň nezbytnost defenzivních bojů i potřebu, aby byly podřízeny nezávislému politickému boji, který se pokouší překročit společnost rozdělenou na třídy.

„Odbory: jejich minulost, přítomnost a budoucnost

(a) Jejich minulost.

Kapitál je koncentrovaná společenská síla, kdežto dělník disponuje jen svou pracovní silou. Proto nemůže být mezi kapitálem a prací nikdy uzavřena smlouva na spravedlivých zásadách, spravedlivých i z hlediska společnosti, v níž na jedné straně stojí vlastnictví materiálních prostředků nezbytných k životu a k práci a na druhé straně stojí živé produktivní síly. Jedinou společenskou silou dělnictva je jeho početnost. Jenže jeho početní sílu ochromuje jeho nejednotnost, která vzniká a trvá v důsledku nevyhnutelné vzájemné konkurence.

Odborové svazy vznikly původně ze spontánních pokusů dělníků tuto konkurenci odstranit nebo alespoň zmírnit natolik, aby si mohli vybojovat takové smluvní podmínky, kterými by se alespoň vymanili z postavení pouhých otroků. Bezprostřední úkol odborových svazů se proto omezoval na každodenní požadavky, na prostředky, jak se bránit proti nepřetržitým útokům kapitálu, zkrátka na otázky mezd a pracovní doby. Tato činnost odborových svazů je nejen oprávněná, ale je také nutná. Dokud existuje nynější způsob výroby, nelze se bez ní obejít. Naopak, tato činnost se musí všude rozšířit tím, že se budou ve všech zemích zakládat a spojovat odborové svazy. Na druhé straně se odborové svazy, aniž si to samy uvědomily, staly organizačními centry dělnické třídy, tak jako se středověká města a obce staly organizačními centry měšťanstva. Jestliže odborové svazy jsou nutné pro gerilový boj mezi kapitálem a prací, jsou tím důležitější jako organizovaná síla k odstranění samotného systému námezdní práce a panství kapitálu.

(b) Jejich přítomnost.

Odborové svazy se dosud zabývaly výhradně místním a bezprostředním bojem proti kapitálu a ještě si plně neuvědomily, jakou sílu představují v boji proti samotnému systému námezdního otroctví. Proto se příliš držely stranou od všeobecného sociálního a politického hnutí. V poslední době se v nich však zřejmě přece jenom probudilo* vědomí jejich velkého historického poslání, jak tomu nasvědčuje například jejich účast na současném politickém hnutí v Anglii, fakt, že si ve větší míře uvědomují svou funkci ve Spojených státech, i to, že na nedávné velké konferenci delegátů tradeunionů v Sheffieldu byla přijata následující rezoluce:

‘Tato konference plně oceňuje úsilí Mezinárodního sdružení směřující ke sjednocení dělnictva všech zemí v jediný společný bratrský svazek a co nejdůrazněji doporučuje různým spolkům, které jsou zde zastoupeny, aby se ke Sdružení připojily, neboť je toho názoru, že toto sdružení podstatně napomáhá pokroku a zdárnému rozvoji všeho dělnictva.’

(c) Jejich budoucnost.

Bez ohledu na své původní cíle musejí se teď naučit jednat uvědoměle jako organizační centra třídy a mít na zřeteli hlavní zájem - její úplné osvobození. Musejí podporovat každé sociální a politické hnutí, které je takto zaměřeno. Poněvadž se považují za přední bojovníky celé dělnické třídy a také tak vystupují, jsou povinny zapojovat do svých řad i neorganizované dělníky. Musejí pečlivě dbát o zájmy dělníků v nejhůř placených výrobních odvětvích, například zemědělských dělníků, kteří jsou v důsledku mimořádně nepříznivých okolností bezmocní.** Odborové svazy musejí dokázat celému světu, že nebojují za nějaké úzké, sobecké zájmy, nýbrž za osvobození ujařmených miliónů.”

* V německém textu doplněno: „alespoň v Anglii“. (Pozn. red.)

** Ve francouzském textu místo slova „bezmocní“ je „neschopní organizovaného odporu“. (Pozn. red.)

(Karel Marx: Instrukce delegátům prozatímní ústřední rady IWA k jednotlivým otázkám /které budou debatovány na Ženevském kongresu 38. září 1866 - pozn. překl./)

Posouzení toho, zda v odborových uskupeních existuje prostor pro organizovanou přítomnost, závisí podle komunistů tak jako vždy především na kapacitě komunistů vstěpovat do nich perspektivu autonomního politického boje dělnické třídy. Zkoumat a vycházet z toho, nakolik jsou odbory výkonné na svém specifickém terénu činnosti (na terénu ekonomického boje), je špatným přístupem, apolitickým přístupem syndikalistického typu, který kategoricky odmítáme. A dělnickou autonomii třídní odborářství nepředstavuje.

„Pracující třídy zůstávají chudé uprostřed růstu bohatství, v bídě uprostřed růstu luxusu. Jejich materiální nedostatek zakrňuje jejich morální stejně jako fyzický vývoj. Ohledně nápravy nemohou spoléhat na ostatní. Proto se pro ně stalo naléhavou nezbytností vzít svůj osud do vlastních rukou. Musejí přestavět své vztahy ke kapitalistům a pozemkovým vlastníkům, to znamená musejí změnit společnost. To je obecný cíl každé známé dělnické organizace; ligy práce a ligy venkovské, odborová sdružení i přátelské spolky, družstevní výroby jsou tomu pouze prostředkem.“

(Rozhovor s Karlem Marxem pro Woodhull & Claflin's Weekly)

Separace – a následně opozice – mezi defenzivními boji a politickým hnutím třídy je kontrarevoluční myšlenkou, proti níž první socialisté bojovali. Tato falešná idea však žije i v podmínkách zralého kapitalismu – a je třeba proti ní bojovat stejně rázně jako v minulosti. CUB (Comitati Unitario di Base; Výbor sjednocené základny) milánské továrny Pirelli vedl v letech '68 a '69 tutěž bitvu.

„Kapitál může absorbovat jakýkoli požadavek. Je-li nicméně perspektiva dělnického boje politická, je možné odmítnout subverzi bez budoucnosti a vytvářet momenty a místa revolučního boje. V existujících situacích jsme konfrontováni s rozdělením na ekonomický moment boje, vedený odbory, a politický moment, vedeným dělnickými stranami. To, co může uvrhnout kapitalistickou společnost do krize, je však právě sjednocení ekonomického a politického boje. Ve skutečnosti je ekonomický boj plodný jedině tehdy, když bojuje proti obecnému plánu politiky šéfů, a to v továrně jako v celé společnosti (terén politického boje). Více než to, ekonomický boj je plodný jedině tehdy, když vychází z politického. A naopak, politická bitva nemůže být separována, aniž by uhasla, od ekonomických bojů. Navíc, v obecném boji ve společnosti lze uspět jedině skrze to, že se dělníci stanou uvědomělejšími ohledně svých zájmů a práv v místě práce – a naopak. Když je, tak jako nyní, politický boj uvězněn na stranických vůdců a ekonomický u jejich odborových protějšků, existuje riziko, že se dělnická třída odcizí oběma procesům. A to nezmiňujeme to, že se tito vůdci přemění ve stranické a odborové byrokraty. CUB představuje pokus znovu obnovit roli dělnické třídy jako subjektu ekonomického boje stejně jako politického.“

Ve svém komentáři k bojům z 3. července 1969 v Turíně (které vešly ve známost pod jménem Corso Traiano) shromáždění dělníků a studentů tohoto města na severu Itálie, první autonomní organizace v zemi, vyrostlá z bojů v továrnách Fiatu předchozího roku, poznamenalo:

„Politické bohatství boje ve Fiatu, jeho masivní síla dnes dovoluje celé italské dělnické třídě vstoupit do fáze obecného sociálního boje s cíli, formami a lhůtami boje, které již nejsou fixovány na základě požadavků na rozvoj kapitálu, odborů a stran, ale které jsou zcela určeny autonomními organizacemi dělníků.“

Jednalo se o úvahy a názory nejvyššího významu, protože vyrostly z nejvyššího bodu, jehož poslední proletářský cyklus na rozvinutém kapitalistickém západě dosáhl.

Integrace odborů do státního aparátu

Od doby, kdy se v devatenáctém století otevřeně potvrdila existence proletariátu jako třídy, projevila se dvojí tendence. Na jedné straně to byla bitva za zlepšení podmínek proletariátu v rámci kapitalismu; na straně druhé pak silná aspirace směrem ke společnosti bez tříd – či přesněji ke společnosti, v níž bude lidská tvořivá aktivita konečně rozpoznána jako motor a centrum společnosti.

Aby dělnická třída zlepšila své podmínky, organizovala se v odborech. Ty byly, v historickém kontextu devatenáctého století, vyjádřením dělníků. Kapitalisté nicméně velmi rychle pochopili, že je v jejich zájmu koupit si sociální smír zlepšením dělnických podmínek. Aby však mohli zavést sociální smír, museli mít k dispozici specialisty pro vyjednávání, s nimiž by mohli počítat, kteří by s nimi sdíleli zájem na zachování systému. Tak začalo hnutí byrokratizace a integrace starých třídních odborů do kapitalistického státu. Bylo-li stále možné uvažovat o oživení některých starých odborů, navzdory již tehdy početným zradám stávek, na začátku dvacátého století, nebylo to již možné po 2. srpnu 1914, po datu, které symbolizuje jejich politický přechod do tábora buržoazie štvoucí do války. Ve Francii, Německu, Velké Británii se odboráři účastnili průmyslového plánování válečného úsilí. Během světové revoluční vlny let 1917-1927 (od Říjnové revoluce po Šanghajskou komunu) jednali ve všech zemích všech politických odstínů sociálnědemokratičtí a stalinističtí odboroví byrokraté jako pomocníci při drčení revoluce.

V současném období poznamenaném tím, že odbory byly uznány a integrovány do státu, v období, která trvá přinejmenším od konce druhé světové války (a ve Francii ještě déle), není možné mít permanentní orgány na obranu dělnických zájmů. Pokud početné autonomní boje usilovaly o zformování nezávislých orgánů, nemají za tohoto stavu žádnou šanci dlouhodobě přežít. Jsou postaveny před jednoduchou volbu. Buď budou autonomní organizací, která půjde za své původní limity, i za cenu, že se stane minoritou, to znamená ustaví se zásadně na politické úrovni, nebo přispějí k obohacení sociálnědemokratických institucí kapitálu tím, že se omezí na obranu bezprostředních zájmů dělníků. Ve skutečnosti je zde ještě třetí výstup, který je vlastně nejčastější: tím je prostě zánik autonomní organizace na konci proletářského cyklu, který může či nemusí být akcelerován represí. To je případ Itálie let 1968-78.

Lze velmi dobře pochopit, že otázka dělnické autonomie nemůže být v žádném případě zredukována na banální záležitost technik či forem organizace. Ke změně hry nestačí nabízet magické slogany, jako jsou výbory, koordinace, Cobas či jiné revoluční odbory. Během historie dělnického hnutí existovaly kombinace všeho druhu: dělnické strany s odbory či bez nich, více či méně politizované odbory se stranou či bez, rady či milice se stranou/odbory či bez. K tomu, aby zajistila vítězství, se však neukázala být dostatečně silnou žádná organizační alchymie. Během boje vytváří třída takové orgány *ad hoc*. Není-li přerušena, směřuje dynamika hnutí vždy k jejich unifikaci, fúzi ve službách maximální koncentrace dostupných sil.

Vztah mezi defenzivními boji a politickým zápasem není v žádném případě lineární. Je-li pravda, že každodenní boje představují školu komunismu, mohou se stát opakem, když se kapitálu podaří zmrazit cenu využívání pracovní síly do rámce svých limitů pro smlouvání. Takzvané ekonomické boje zůstávají uvnitř komunistického hnutí tématem reflexe prvního řádu jako potenciální brzda revolučního rozvoje i jako základna pro politické boje dělnické třídy.

Jakmile jsme pochopili zároveň organický i rozporný charakter dvou konkrétních forem vyjádření proletariátu jako třídy (defenzivní boj, který proletariát zachovává jako třídu společnosti kapitálu; politický boj, který ho potvrzuje jako subjekt radikální transformace výrobního způsobu a výrobních vztahů), můžeme konečně přistoupit k samotné povaze odborů. Jako nezbytný historický produkt dělnických podmínek definovaly odbory svůj *raison d'être* vyjednáváním o podmínkách směny zboží pracovní síly. Když však byl jejich sociální a politický status redefinován dominantní třídou, stal se z jejich přednosti jejich zásadní limit. Odbory se tak staly výrazem snahy státu o jisté znovurozdělení části globální nadhodnoty ve prospěch mezd. Mzdy slouží zároveň reprodukci kapacity dělníků pracovat a monetarizaci nezávislého tlaku dělníků. Státní odbory však brání mzdu jako variabilní kapitál, to znamená kapitál schopný

generovat znovu hodnotu. Jinak řečeno, bojují o mzdy pod tou podmínkou, že mzdový vztah není zpochybněn a je naopak posílen.

Není neobvyklé, že odbory nebrání mzdy, dokonce ani jako subjektivní podmínku výroby. Na druhé straně se samy odbory vidí jako autorizované orgány k tomu, požadovat zlepšení situace dělníků, je-li jasné, že vláda nad podnikem a státem nebude zpochybněna. „Spor (dokonce tvrdý boj) možná, revoluce nikdy,“ tak zní jejich prosté motto. Státní odbory brání dělníka jako závislou proměnnou kapitalistického výrobního způsobu, takže tak, aby jí zůstal navzdory. Komunisté, ačkoli se zajímají o vylepšování materiálních podmínek dělnické třídy a její mzdy, vědí, že nejlepším způsobem, jak je hájit, je útočit na základy kapitalismu, na samotné vykořisťovatelské vztahy. Ekonomický boj má smysl jen v rámci perspektivy proletářské revoluce.

Pro komunisty tedy nejsou materiální požadavky cílem o sobě. Jsou chápány jen jako výraz poměru sil mezi bojující prací a kapitálem. Mimo boje se komunisté věnují propagandě komunistických myšlenek. A to proto, že při nízké úrovni konfliktu mezi třídami dělníci nevyjadřují sami sebe jako sociální třídu jednajících na obranu svých vlastních vylučných zájmů.

Když naopak dělníci povstanou, směřuje revoluční intervence k ustanovení úzkých a trvalých vztahů s dělníky v boji. Není-li nezbytné jednat jako učitel dávající lekce, jako samozvaný předvoj, stejně tak je třeba se za každou cenu vyhnout naopak populistickým lichočkám. Naším úkolem je znovu a znovu přispívat k rozvoji hnutí tím, že mu budeme navrhnout prostředky, které vidíme jako nepostradatelné, které však zatím nemá, aby dosáhlo své politické nezávislosti tak rychle, jak jen je to možné.

To, oč usilujeme, je konec námezdní práce, zatímco to, co může ten nejlepší dosáhnout dnes, je *méně práce za více peněz*. Přechod od defenzivního boje k počátku revolučního procesu nijak nezávisí na uspokojení toho kterého partikulárního požadavku, ale, jak by řekl Karel Marx, na „*stále se rozšiřující jednotě dělníků*“. Uspokojení dělnických požadavků je vždy prchavé, protože ústupky kapitálu mohou být kdykoli znovu odvolány, vylučně podle imperativu valorizace. Pokud v historickém měřítku defenzivní každodenní boje zůstávají školou komunismu, musejí se dostat za úzký horizont profese, podniku, národa, ceny a hodnoty.

Pracovat uvnitř odborů?

Mohou dnes odbory sloužit revoluci? Se zřetelem na jejich velmi dlouhou historii integrace do státu zní odpověď: rozhodně NE. Jako třídní orgán je není možné nijak použít. Po velmi dlouhou dobu jsme neviděli žádný boj s radikálními dispozicemi, který by nebyl odbory sveden z cesty, zadržen, zničen; a to od té nejskromnější lokální stávkou po hnutí rozsahu května 1968. A co víc, periodicky a na základě ekonomických potřeb svých pánů odbory ani nebrání vlastní výsady. Vidíme, že zacházejí až tak daleko, že akceptují odnětí práva na zástupce zaměstnanců a zavedení konsensuální regulace práva stávkovat.

V době sociálního smíru je existence odborů živena pasivitou dělníků, s nimiž uzavírají klientelistické volební vztahy založené na bujení institucí pro právní porady a právních prostředků, zatímco mezi dělníky stimulují pasivitu a delegování. Ve Francii jsou odbory více financovány ze státních a podnikových grantů než z členských příspěvků svých členů. Aby tyto přiděly peněz ospravedlnil, musí odborový aparát demonstrovat svou kapacitu zaměstnance kontrolovat.

Revolucionáři proto nemají uvnitř státních odborů co dělat, nemají od nich co očekávat a především nemohou propagovat iluzi jejich obrození.

V době rozvinuté sociální demokracie a plné integrace odborů je nepředstavitelné doufat v to, že by orgány, které z bojů vzejdou, mohly přežít. Avšak všichni dělníci po boji ze dne na den zpět do individualismu a izolace neupadnou. Minoritní nástroje třídy mohou být pořád konstituovány, ale vylučně na politickém terénu. Formalizace sítě těchto dělnických výborů je jednou z podmínek umožňujících zformování masivní a centralizované politické organizace revolučního proletariátu. V tomto rámci komunisté mohou a musejí přispívat k tomu, aby se na scéně objevilo nezávislé politické uvědomění, které zvýší sebevědomí samotných dělníků. Jde o to ukázat, že k tomu, aby jednal, proletariát nepotřebuje činovníky. A to platí i pro chvíle, kdy se staví proti marginálnějším momentům vykořisťování.

Alternativu k linii politických výborů představuje ustavování nových odborů. Tyto pokusy jsou odsouzeny k nezdaru, protože v epoše sociální demokracie se dělnický reformismus nemůže ustavit v permanentní nezávislou strukturu. Upřímná iluze o tom, že je možné trvale zlepšit podmínky vykořisťování, nemá šanci vést k vytvoření a poté udržení třídních odborů. Jediný výsledek, který za sebou participace na demokratické hře kapitálu nechává, je dělnický reformismus.

Jinou artikulací odborové linie je vstupování (entrismus) do existujících odborů. Lze však vážně věřit tomu, že se hrstka dělnických militantů může zapojit do odborové struktury, aby mohla využívat jisté právní výhody, které dnes stále platí (delegování, uvolnění z pracovní doby...), aniž by na konci platila vysokou cenu podřízením se, pasivního či aktivního, šéfům a státu? Samozřejmě, všichni ti militanti, kteří se zapojují do odborové aktivity – ať rozumějí svým důvodům pro tuto činnost jakkoli – jsou připraveni přísahat s rukou na srdci na to, že když boj dělnické třídy zařadí nezbytný rozchod s odbory na pořad dne, budou stát na té správné straně. Ti všichni si však musí položit otázku: Co se stalo s levičkami všech tendencí vyšlými z května 1968, kteří se touto cestou vydali? Mluvíme-li o odborových aparátech v roce 2003, musíme pochopit, že byly z větší části složeny právě z činitelů vyšlých z května 1968, kteří byli posléze pohlceni takzvaným bojovým odborářstvím. Některé z proudů krajní levice, které vzešly z května '68, byly ve své kritice odborové byrokracie dokonce daleko kousavější, než jsou dnes alternativní odbory, které tvrdí, že nikdy nezradí.

Nezbytnost hluboké kritiky odborářství však nesmí skončit obsesivním opakováním nekonečných nabádání k revoluci či – v ještě horším případě – odmítnutím jakéhokoli partiikulárního požadavku. Cílem kritiky nesmí být snaha o zlepšení podmínek pro vykořisťované, ale odborářství, které separuje defenzivní boje od komunistické politické perspektivy s cílem včlenit je do chodu sociální demokracie kapitálu.

Odborářství dělá z ekonomického boje volbu, vytoužený horizont považovaný za nepřekročitelný, za dostatečný sám o sobě. To je to, co je třeba napadnout. Odborářství je pro revoluční perspektivu jednou z nezhoubnějších ideologií.

Jakou kritiku odborů?

Pojďme se vrátit ke znění odborové otázky, jak byla formulována na začátku dvacátého století. Lenin zaujal ve své práci Co dělat? (1902) chybnou pozici, která byla velkou měrou inspirována sociální demokracií Druhé internacionály. Na jedné straně odmítá, že revoluční uvědomění může vzejít z každodenních bojů proti vykořisťování: píše, že „*Třídní politické uvědomění může být dělníkům přineseno jen zvnějšku, to znamená jedině z oblasti mimo ekonomický boj, mimo sféru vztahů mezi dělníky a zaměstnavatelem.*“. Na druhé straně tvrdí, že jakýkoli defenzivní boj může vyvolat jedině politické uvědomění reformistického, odborářského typu. Zatímco Lenin rozpoznal, že „*spontánní prvek*“ v podstatě *nepředstavuje nic jiného*

než uvědomění v *zárodečné formě*“, podepsal ortel, podle něhož panuje mezi spontaneitou a revolucí příkrá propast, když uvedl, že proletářské hnutí, které není vedeno komunisty – exkluzivními nositeli revolučního uvědomění – vyprodukuje jen dělnický reformismus. „*Historie všech zemí ukazuje, že dělnická třída je výlučně svým vlastním úsilím schopna vyvinout pouze odborářské uvědomění, tj. přesvědčení, že je nezbytné spojit se v odborech, bojovat proti zaměstnavatelům a snažit se přinutit vládu k přijetí nezbytné pracovní legislativy atd.*“

Držíte-li se této linie uvažování, dojdete víceméně k následujícímu závěru: z tvrdé kolektivní obrany materiálních zájmů proletářů může vyjít jediné reformistické, nikoli revoluční politické uvědomění. Revoluce tedy vzejde z Politiky v tom nejabstraktnějším smyslu, tedy z oblasti mimo výrobní vztahy. Uvědomění proto tedy může vzejít jediné ze studia marxismu, ukrytého mimo výrobní vztahy. Kde je „*komunismus, který*“ (podle slov Karla Marxe) „*vyrůstá spontánně z podloží společnosti*“? A kde je defenzivní boj coby *škola komunismu*, jejímž nejdůležitějším výsledkem je *stále se rozšiřující jednota dělníků*?

Lenin a Bordiga dělnickému reformismu připisují objektivní nadřazenost nad revolucí, protože je kontinuálně reprodukován uvnitř samotných výrobních vztahů kapitalistické výroby. Reformismus se do jisté míry nepotřebuje zapojit do institucionální Politiky. Může zůstat na odborovém terénu, aniž by byl umenšen. Politika, jako ta v *belle époque* britských odborů, může být redukována na prostý parlamentní přívěsek, jistě užitečný, ale s výlučnou funkcí obstarat legální rámec pro smluvní vztahy mezi prací a kapitálem.

Marx klade otázku ohledně spojení mezi základnou dělnického reformismu a revolucí v daleko komplexnější podobě a ve svých dílech se jí věnuje z mnoha stran. Kritika politické ekonomie (a britských odborů, mohli bychom dodat), se zaměřuje mezi jiným na to, „*zničit separaci, ukázat, jak jsou zdánlivě čistá ekonomická forma a moc, tj. politika, spojeny*“.

Porozumět spojení mezi ekonomickým a politickým bojem nám dovolují kategorie, které Marx poskytl. V první řadě podle něj spočívá reprodukce kapitalistické společnosti na aktu produktivní spotřeby pracovní síly, tj. uvnitř továrny, kdy kapitalista v pracovním procesu (procesu bezprostřední výroby) uvádí v chod a využívá kreativní sílu kolektivního dělníka. Je-li tomu tak, je chybné hledat základy uvědomění jinde než v místě společenské výroby, tedy jinde než v každodenních bojích proti stroji, továrním autoritám, organizaci konkrétní práce. Zadruhé, tvrdil Marx, ve sféře oběhu, boje na pracovním trhu za lepší zacházení působí zbožní mystifikace a mystifikace zákona směny ekvivalentů naplno.

To je objektivní místo pro boj limitovaný na otázku dosažení lepší mzdy. A to je také místo, kde nacházíme podmínky pro dělnický reformismus. Vskutku, defenzivní boje mohou být omezeny na toto a zůstat na povrchu kapitalistických výrobních vztahů, mohou se přit jen o podmínky směny mezi zbožím. Je-li tomu tak, zajímá se praktická kritika dělníků jejich vlastních podmínek jen o pracovní sílu jako směnnou hodnotu a její povahy jako zvláštní užité hodnoty schopné vytvořit novou hodnotu se dotýká velmi marginálně. V tomto kontextu je její neadekvátnější vyjádřením reformistické odborářství. To je scénář popsany Leninem. Když naopak jedná kolektivní dělník masivně, nejen proti specifickým podmínkám najímání své pracovní síly šéfem, ale také proti používání své produktivní síly v pracovním procesu, může radikalizací svého boje, poukazováním stále více na specifickou charakteristiku svého vykořisťování konečně rozvinout své revoluční uvědomění.

To jistě není v žádném případě samo o sobě jen kvantitativní otázkou (kolik hodin bylo prostávkováno, jak daleko se konflikt rozšířil...), ale otázkou konkrétního stupně nezávislosti

tváří v tvář zbožní výrobě. Ani to není nezbytně otázkou cílů: na obranu platu a pracovních podmínek můžete bojovat mnoha způsoby. A nakonec to není ani otázkou forem organizace, protože ta je spíše produktem boje než jeho podněcovatelem. Nezávislá politická organizace proletariátu není ničím jiným než dosaženou formou třídního boje, zralým politickým produktem radikálního boje. Organizace a politický boj nepoznamenány ekonomickými vlivy proto neexistuje. A stejným způsobem neexistuje ani Politika jako separovaná vzduchotěsná sféra. Tato vize nemá samozřejmě nic společného s překonáním odborářských reformistických limitů dělnického boje „*vnější politickou organizací nezávislou na proletariátu*“. (Lenin)

Každý defenzivní boj je zároveň ekonomický i politický... či, ještě lépe řečeno, každý ekonomický boj je nakonec politický. A může-li radikalita třídního boje kolísat, nesou všechny dělnické defenzivní boje dominantní politické znamení, reformistické či revoluční, což ve skutečnosti nevyklučuje jejich koexistenci. Do jistého bodu a během daného času můžeme ve všech dělnických konfliktech vidět více či méně formalizována obě politická vyjádření. Přirozeně, toto soužití není – a nemůže být – jiné než konfliktní. Rozvoj bojů může směřovat právě tak k překonání reformistických pozic jako k jejich nepřekonání. Jak jinak můžeme interpretovat například Horký podzim v Itálii v roce 1969? Máme před sebou velmi výmluvnou ukázkou stávek původně vyvolaných státními odbory (za cíle, které byly považovány za velmi přiměřené), které se rychle transformovaly v hrozivý tavící kotol za dělnickou autonomii – a jejichž epilog zplodil *odborářský* výsledek shrnutý v přijetí Zákoníku práce (Statuto dei lavoratori).

Můžeme jít po leninistické cestě, zakládat analýzu hnutí čistě na jeho výsledcích – a vynést tak verdikt, že bylo jen odborářské? Můžeme, jako někteří pseudo-operaisté, ono hnutí popisovat jako hnutí ofenzivního politického boje, které bylo zastaveno jen represí a zradou levice kapitálu? Odpověď je v obou případech zcela jasně negativní: nikoli. Takové soudy nadměrně zjednodušují realitu, která se ukazuje být daleko komplexnější. Dělnický reformismus, vždy poháněný dynamikou, která je vlastní defenzivním bojům (viz například zformování Solidarity v Polsku, NUMCOSATU, korejských odborů KCTU či dokonce podzemních zárodečných odborů v Číně), může v době rozkvětu sociální demokracie uspět, pokud jde o opatření si struktury a programu oponujícího dominantním třídám, jen výjimečně a po krátká období. S výjimečnou akumulací kapitálu, která následovala po dvou světových válkách, a masivním zaváděním strojů do pracovního procesu byly dělnické reformistické instituce progresivně transformovány v orgány státu. Jsou zapojeny do správy velikosti mzdy a vykořisťování – a obecně přispívají modernizaci a rozšíření pole, na němž je aplikována buržoazní demokracie.

S tím, jak se uvnitř podniku rozvinula sociální demokracie, obdařená hustou sítí institucí příhodných pro dvacáté století, byly zavedeny mechanismy politické standardizace námezdně pracujících. Od té doby dělník dosáhl, tvrdí dominantní ideologie, dokonce i v továrně některých charakteristik občana. Posílen svými novými výsadami danými zákonem a chráněnými státem je dělník dokonce nositelem jistých prvků politické rovnosti v místě svého vykořisťování, které jsou schopny potlačovat diktaturu šéfa. Tento názor tvrdí, že na pracovištích je vedena nová rozhodující bitva, jejímž cílem je politicky emancipovat zaměstnance rozšířením husté pavučiny *nových práv*. Tímto procesem se klasická dichotomie mezi demokracií ve společnosti a diktaturou v továrně stává zamíženou. Realita je ale poněkud jiná.

Odteď je dělník konfrontován i v místě svého vykořisťování s demokratickou mystifikací, která doplňuje tradiční despotismus stroje a supervizora výroby. Tím, že se diktatura kapitálu obohatila zaváděním demokratického principu dokonce i na pracovišti, stává se komplexnější. Tento nový řád věcí na první pohled přirozeně znesnadňuje autonomní dělnický boj, avšak

pokud takový boj vypukne, vyznačuje se větší zralostí, vyspělostí, je schopen zasáhnout celou řadu společenských vztahů založených na valorizaci.

Boj proti demokracii v podniku se tedy stává klíčovou frontou v třídní válce. Je-li veden koherentně, načrtává zřetelnou a neprůchodnou demarkační linii mezi stranou dělníků a stranou kapitálu. Rozšíření demokratické mystifikace i do sféry vykořisťování posiluje ideu, která chce, aby měl dělník přímo na svém pracovišti k dispozici všechny prvky nezbytné proto, aby mohl dospět ke kritice totality společnosti kapitálu. Stačí, pokud sleduje, aniž by se řídil směrovkami dominantní ideologie, co se děje dokonce i v místě, kde je vykořisťován.

A co víc, reformismus jako výraz něčeho nezávislého na kapitálu se stává víc a víc nepravděpodobnou perspektivou. Pokud trockistů vydávat odbory a levicové strany seskupené kolem státu za legitimní dědice minulého dělnického reformismu je pak jen ubohou falzifikací. Revolucionáři, vzdálení reprodukování frontistických schémat minulosti (která, tak jako v jiných oblastech, systematicky selhávala), považují rozličné orgány sociální demokracie za frontové instituce třídního nepřítele pro kapitalistickou integraci proletářů – s nimiž je podle toho třeba zacházet. Tak zní nejdůležitější ponaučení z celosvětové vlny autonomních dělnických bojů let 1960-1970.

Anarchosyndikalismus balancující nad propastí sociální demokracie

Na hranicích státní integrace velkých odborových centrál a konfederací stále existuje malý proud, který tvrdí, že je dědicem anarchosyndikalismu a revolučního odborářství minulosti, které se považovalo za základní buňku budoucího sdružení výrobců. Tato revoluční tendence se objevila před více než stoletím v reakci na reformistickou degeneraci a politikaření sociální demokracie, která se stále otevřeněji vydávala napospas progresivnímu křídlu buržoazie. Byli s ní spojeni někteří internacionalističtí militanti z doby První světové války jako Pierre Monatte, Alfred Rosmer a francouzská skupina La Révolution prolétarienne. Avšak kontrarevoluce dvacátých let ukončila existenci i tohoto proudu. Vytratil se kolem Druhé světové války stejně jako téměř všechny levé opozice.

Po velkých hnutích v Argentině, Itálii a Japonsku si anarchosyndikalismus činil nárok na svou velkolepou závěrečnou kapitolu během války ve Španělsku. Poté, co odvážně vedli proletářské povstání, skončili anarchisté z CNT – FAI jako ti, kdo spravovali továrny a republikánský stát v jeho boji proti frankistům. V Katalánsku, zatímco vlastně uchopila moc díky povstání, které vedla, věděla CNT jen to, jak se odevzdat do rukou pokrokové buržoazie. Anarchističtí ministři seděli ve vládě buržoazní republiky. Zvláště jasně byl tento vážný kompromis ilustrován odzbrojením povstalců „anarchistickými“ šéfy během událostí v květnu 1937 v Barceloně, čímž se otevřela cesta pro fázi stalinistické represe.

Po tragickém vyústění této bitvy anarchosyndikalismus téměř zcela vymizel a přežil jen skrze mlhovinu mikroskopických organizací hloubajících o starých časech. Jeho následovníci dnes fungují jako jejich starší bratři v etablovaných ústředích státních odborech. Někteří jsou uznáni a voleni do mnoha výborů a základních struktur státního managementu (jako zastupitelé v závodních výborech, členové komisí ochrany práce a hygieny a – ve značně menší míře – jako dělničtí zástupci). Vystupují-li tyto anarchosyndikalistické formace jako nátlakové skupiny, které působí na jiné odbory, a jako skupiny pro libertinskou propagandu na terénu dělnických bojů, přidávají se především k základním pozicím svých institucionalizovaných starších příbuzných (viz obrana veřejných služeb ve Francii).

IWW: přesáhnout opozici mezi ekonomickým a politickým

Pro proud, který oficiálně vznikl v Chicagu roku 1905 a vešel ve známost pod svými iniciálami IWW (Industrial Workers of the World; Průmysloví dělníci světa) šlo historicky o zcela jinou záležitost. Internacionalistická formace organizovaná na základě průmyslových sektorů představovala pro revolucionáře celého světa výtečný protiklad státnímu odborářství. IWW se ustavili v radikální opozici k odborům AFL (American Federation of Labor, Americká federace práce, která se stala později AFL-CIO). IWW v každodenních bojích konkrétně sjednocovali revoluční politické požadavky (zrušení námezdní práce) a takzvané ekonomické požadavky, prosazované skrze přímou akci. Během hnutí, jako byla revoluční opozice proti vstupu USA do První světové války, IWW prokázali svou specifčnost jako organizace, kterou nelze redukovat na odbory či stranu. IWW ztělesňovali autonomní politickou organizaci kvalifikovaných dělníků (chicagští železničáři, přístavní dělníci západního pobřeží, dělníci Boeingu), nekvalifikovaných dělníků (z velkých textilních podniků na západním pobřeží, částí Bostonu a New Yorku) a dělníků z dolů na měď, stříbro a zinek (kteří bojovali dynamitem proti milicím najatým šéfy v Coloradu a Rockies). Urputně se stavěli proti diskriminaci na základě odvětví, kvalifikace, pohlaví, národnosti a rasy. AFL naopak odmítala organizovat ženy, černé, Čiňany a nekvalifikované dělníky, zatímco se přizpůsobila korporátní podstatě odborářství. Do IWW se zapojili početní revoluční militanti anarchismu a marxismu. Industrial Workers of the World rovněž předcházeli objevení se takzvané unionistické tendence v Německu na počátku 20. let minulého století ve formě AAUD a AAUE. IWW tak představovali nejdokonalejší pokus překročit sociálnědemokratickou dichotomii mezi Politikou a Ekonomikou, mezi defenzivním a ofenzivním bojem vykořisťované třídy. Po mnoha pokusech útočit na konstrukci kapitalismu se celá tato revoluční perspektiva nakonec vytratila ve dvacátých letech 20. století. Poté IWW přestali jako politické vyjádření proletariátu existovat, ovšem nikoli bez boje a bez strašlivé represe (masakr v Everest v roce 1917, represe proti generální stávce v Seattlu v roce 1919). To, že se vytratili, IWW zabránilo, aby byli pohlceni kapitalistickým státem. Jejich zkušenost však nebyla neúčinná. Italský Horký podzim roku 1969 se svou hustou a bohatou sítí autonomních proletářských politických organizací učinil stejná poznání jako IWW... a to do té míry, že reprodukoval i některé jejich limity.

Revoluce jako proces roztržky

Dělnické boje, které vypukají dnes, se zdají být zcela uvězněny uvnitř hranic firmy, sektoru či regionu, aniž by vyjadřovaly – byť jen v zárodečné formě – potřebu komunismu a revoluční politické organizace.

Jako kdyby defenzivní boje již nefungovaly jako škola komunismu a neprodukovaly samy ze sebe své vlastní politické překonání. Nejen kvůli tomu se setkáváme s jistou obrodou zájmu mezi nejobovnějšími částmi vykořisťované třídy o takzvané bojovné odborářství, považované za jedinou cestu k praktické akci.

Jakkoli se takový pokus může zdát rozumný, je falešným a vede nejuvědomější části proletariátu do léčky sociální demokracie. Nic není škodlivější než předpokládat, že jsme zajatci ekonomického stádia boje a že politické stádium boje v továrně můžeme zahájit až tehdy, je-li plně rozvinuto stádium předchozí. To by znamenalo bránit myšlenku, že revoluční politický boj je nezávislý na výrobních vztazích a tenzích, které jimi prostupují. Politický boj, který je abstrahován od tavícího kotle neustálých každodenních konfrontací mezi dělníkem a strojem, mezi proletáři a kapitálem, nemůže vést k ničemu jinému než k terorismu stylu

Rudých brigád či elektoralismu stylu Lutte Ouvriére. Bujení více či méně *alternativního* odborářství není krokem vpřed. Naopak, na cestě kupředu je spíše hlavní překážkou.

Tam, kde existují, se nezávislé proletářské struktury musejí vyhnout léčce delegování defenzivních bojů na orgány, které jsou k této funkci určeny třídním nepřítelem. Dělnické výbory se musejí chopit revolučního politického boje tím, že ho spojí s jeho materiální základnou: s každodenní bitvou za bezprostřední zájmy proletářů. Jen tehdy, když se vynoří dostatečně silná síť, která bude patřičně rozsáhlá a která bude zastupovat orgány tohoto druhu, můžeme mít klíč k řešení otázky nezávislé politické organizace proletariátu. Poté, vrátíme-li se zpátky do lepších časů, kdy budou třídní konflikty znovu nositeli komunismu, bude začátek procesu politického sebekonstituování se proletariátu znamenat prostě zrušení tohoto druhu delegování jednou provždy.

Dnes je takové chápání věcí sdíleno naneštěstí jen velmi zřídka. V dnešní době je hodně těch, kdo preferují omezit svou činnost na takzvané *alternativní* odborářství, zatímco si najdou místo v odborové kleci a vrhají všechnu svou energii na multiplikaci extrémně minoritních bojů a propagandy, s cílem přitáhnout do boje ostatní. Odborovou zkratku doplňují o křehký pojistný ventil zlosti, která je vyjadřována neofenzivním a prchavým způsobem skrze spektakulární „PR“ akce prováděné několika málo lidmi ve jménu těch, o nichž tvrdí, že je zastupují... ve víře, že média jim budou dělat doprovodný sbor. Politická pasivita stáhnutí se do odborářství se snoubí se strojeným a bezzubým protestem a avantgardismem. A co je horší, redukuje sebe samu na groteskní imitaci, karikaturu třídního boje, doprovázenou zjevným pohrdáním skutečným terénem boje a reálným poměrem sil.

Brusel – Paříž, říjen 2003

Literatura:

Karel Marx: Nепublikovaná kapitola Kapitálu
(*vlastní překlad z angličtiny*)

Karel Marx Friedrichu Boltovi, 23. listopadu 1871
(*In: K. Marx – B. Engels: Spisy, svazek 33*)

Gastone Manacorda: Il movimento operaio italiano
(*vlastní překlad z angličtiny*)

Karel Marx: Instrukce delegátům prozatímní ústřední rady IWA k otázkám
/které mají být debatovány na Ženevském kongresu 38. září 1866 – pozn. překl./
(*In: K. Marx – B. Engels: Spisy, svazek 16*)

Karel Marx: rozhovor pro Woodhull & Claflin's Weekly, 1871
(*vlastní překlad z angličtiny*)

Mouvement Communiste

Odbory a politický boj

Politický boj proti kapitalismu se nemůže dívat na zápasy za každodenní zájmy pracujících teď a tady skrze prsty a končit u opakování abstraktních sloganů o revoluci.

A naopak, ekonomický boj teď a tady může být plodný, jediné když je opřen o politickou kritiku vlády kapitálu a vede ho pracující třída, která se neohlíží na potřeby firmy nebo národní ekonomiky – na potřeby kapitalistické společnosti.

Taková sebevědomá, politicky autonomní třída nebude nikdy spojencem odborů (a odbory to mnohokrát dokázaly): samy odbory jsou dnes totiž integrovány do kapitalistického státu a systém založený na vykořisťování pracovní síly brání.

Proto by bylo iluzí, kdyby v odborech pracující hledali spojence v boji proti podmínkám, v nichž musíme žít.